

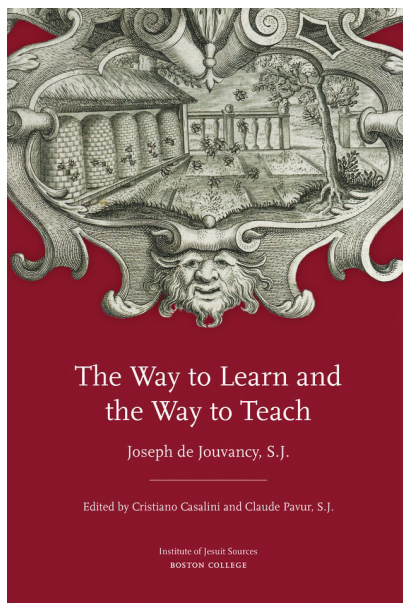
Joseph de Jouvancy, S. J.

*The Way to Learn and the Way to Teach*(edited by Cristiano Casalini and Claude Pavur)  
S. J. Institute of Jesuit Studies, Boston College 2020, 270 str.

Zašto je interes za humanističku grupu predmeta sve manji? Zašto mladi ne žele biti školski učitelji? Kako obrazovati dobrog metodičara? Kako se snaći na početku predavačke karijere? Na ova i slična pitanja pokušao je odgovoriti Joseph de Jouvancy (1643–1719) u priručniku *De ratione discendi et docendi* čije su dvojezično latinsko-englesko izdanje prošle godine objavili Cristiano Casalini i Claude Pavur. Poput de Jouvancyja, i Casalini i Pavur su predavači u isusovačkim institucijama zainteresirani kako za praktičnu, tako i za teoretsku stranu obrazovnog procesa, te za povijest isusovačkog obrazovanja. Izdavač recenziranog djela je Casalinijeva i Pavurova matična ustanova Boston College, odnosno njezin Institut za isusovačke izvore koji djeluje u sklopu Instituta za napredne isusovačke studije. Uz više od 150 tiskanih

knjiga, navedeni instituti razvijaju i digitalne izvore za poznavanje raznih djelatnosti Družbe Isusove kao što su, primjerice, *Online isusovačka bibliografija (Jesuit Online Bibliography)* i Digitalna zbirka zahtjeva za put u Indije (*Digital Indipetae Database*). U ovoj ćemo recenziji prikazati Casalinijevo i Pavurovo izdanje de Jouvancyja s kratkim osvrtom na njegov odnos prema još jednom isusovačkom pedagoškom spisu, slavnom djelu *Ratio studiorum*.

Izdanje sadrži uvod (str. 1–20), sadržaj de Jouvancyjeve rasprave na engleskom (str. 21–23), latinski tekst s paralelnim engleskim prijevodom i bilješkama (str. 24–261; korišteno je izdanje iz 1703.) te kazalo (str. 263–270). Uvod donosi biografske podatke o de Jouvancyju, opisuje njegov rad na *De ratione discendi et docendi* te smješta djelo u kontekst isusovačkog obrazovanja. Kamen-temeljac isusovačkog obrazovnog sustava bio je spis *Ratio studiorum*, objavljen 1599. nakon



višegodišnjih priprema (*Ratio Studiorum Timeline* Clauda Pavura kronološki prikazuje faze u nastanku djela; prva razmišljanja o obrazovanju datiraju u 1541. godinu).<sup>1</sup> Usprkos opsežnim uputama za osoblje u isusovačkim kolegijama koje je donijela *Ratio*, pojavljivali su se i drugi priručnici, npr. *Paraenesis* Francesca Sacchinija (1625) i *Progymnasmata* Jacoba Spanmüllera (u 3 sveska, 1588–1594). De Jouvancy je svoj pedagoški priručnik *De ratione discendi et docendi* objavio 1696. godine. Objavljivanju su prethodile godine rada i, nagada se, recenziranje od strane istaknutih isusovačkih profesora. Glavna razlika između de Jouvancyjeva djela i *Ratio studiorum* je u tome što je prvo fokusirano na niže razine (*studia inferiora*). Povrh toga, *Ratio studiorum* ne nudi savjete kako predavač može unaprijediti svoje znanje i sposobnosti, već se podrazumijeva da je predavač dovoljno obrazovan i osposobljen za držanje nastave. Praksa je pokazala da ipak nije tako, te da mladi predavači trebaju pomoć i da ih treba motivirati za učiteljski posao – često su, naime, priželjkivali atraktivnija zanimanja poput onog misionarskog ili predavanja na najvišim razinama isusovačkog obrazovnog sustava. Te je probleme uočio, između ostalih, i Thyrus González de Santalla, general Družbe Isusove od 1687. do 1705, koji je potaknuo de Jouvancyja na pisanje odgovarajućeg priručnika.

*De ratione discendi et docendi* podijeljeno je na dva glavna dijela: „Kako učiti” i „Kako podučavati”. Prvo poglavlje prvog dijela donosi savjete kako učiti jezike i kako se na njima skladno izražavati. Prvi dio poglavlja posvećen je grčkom jeziku, drugi latinskom, treći narodnim jezicima, a četvrti i peti dio stilskim manama, odnosno vrlinama. Iako de Jouvancy smatra da je grčki težak, ističe njegovu važnost za opće obrazovanje te za razumijevanje Svetog pisma i borbu protiv heretika. Nudi praktične savjete: svaki dan naučiti 6 do 10 novih riječi, prevoditi s grčkog na latinski, te uz pomoć naprednijeg grecista prevoditi latinske izraze opet na grčki i diskutirati o tekstu. Navodi prikladne jezične priručnike, a pisce, uz osnovne informacije o njima, navodi onim redoslijedom kojim bi ih trebalo čitati. Povremeno su upute vrlo detaljne, primjerice za čitanje Homera preporuča djela *Homeric clavis* Antonija Robertija, Schreveliusov rječnik, Casaubonovo izdanje Homera i dr. Na ovakvim mjestima od velike su vrijednosti bilješke priređivača jer de Jouvancy o navedenim djelima govori šturo te su današnjem čitatelju potrebne dodatne bibliografske informacije, koje se nalaze u fusnotama. Zanimljiv je de Jouvancyjev odabir grčkih pisaca, ponešto drugačiji od onog koji donosi *Ratio studiorum*: kod njega su, između ostalih, svoje mjesto našli Herodot, Epiktet, Plutarh, Lukijan, Aristofan, Teokrit, Bion i Mosho, te Denis Pétau (1583–1652), autor grčkog prijevoda Davidovih Psalama.

I u preporukama za učenje latinskog de Jouvancy ide korak dalje nego *Ratio studiorum*: kod imitiranja Ciceronovog stila treba posebnu pažnju posvetiti česticama kojima se povezuju riječi i rečenice – zainteresirani učenik može saznati

<sup>1</sup> U: *Headings and Excerpts from Ratio atque Institutio Studiorum Societatis Iesu – The Official Plan for Jesuit Education*, Translated by Claude Pavur, S.J. <http://jesuitsources.bc.edu/the-ratio-studiorum-the-official-plan-for-jesuit-education/>

više o njima u priručniku Orazija Torsellinija. Ovo je samo jedan u nizu savjeta kako raditi na stilu i govorničkim vještinama. Donosi se i popis rimskih pisaca s korisnim informacijama: Valerije Maksim vrijedan je prvenstveno kao izvor tema za pjesme i govore; Senekina djela su briljantna, ali stil mu je neujednačen i nepovezan. De Jouvancy smatra da ne treba zanemarivati narodne jezike te prije svega savjetuje da treba izbjegavati bilo kakve greške u izražavanju na njima. Ipak, ne treba se previše baviti književnošću na živim jezicima, jer bi to mogao biti ne samo gubitak vremena, nego i „moralnog kompasa” (str. 63). Nakon rasprave o piscima i jezicima de Jouvancy upozorava na stilske mane (npr. nejasan stil, bombastično izražavanje, nategnute intelektualističke formulacije, i dr.), odnosno vrline (jasnoća, umjerenost, ujednačenost i dr.).

Drugo se poglavlje bavi disciplinama, odnosno školskim predmetima, važnima za isusovački red: retorika, poezija, povijest, kronologija, geografija te filologija koju naziva i polimatijom. Ističe se važnost retorike te donose savjeti kako napisati i održati govor (npr. za vrijeme govora govornik se mora uspravno držati i ne smije pustiti ruke da mlitavo vise). U poeziju de Jouvancy ubraja sve što je pisano metrom, dakle i epiku i dramu, te ističe da su plesni dijelovi više nego dobrodošli u izvedbama drame. U dijelu o filologiji ističe se pedagoška korist od raznih vrsta zagonetki.

Treće poglavlje donosi praktične savjete za učenje: kako raditi i organizirati svoje bilješke i sažetke, a potom i kako rasporediti zadatke i iskoristiti vrijeme, kojim redosljedom učiti i koje česte greške izbjegavati.

Drugi dio djela bavi se podučavanjem. Prvo poglavlje govori o duhovnosti i počinje razmatranjem o duhovnosti kod učitelja, a završava savjetima kako razvijati pobožnost kod tinejdžera. U drugom se poglavlju de Jouvancy fokusira na podučavanje. Učitelj treba motivirati učenike, poticati entuzijazam i kombinirati umjereno poticanje rivalstva s razvojem timske duha. Donose se savjeti za vježbe i zadatke te kako dobro prezentirati lekciju.

U trećem poglavlju de Jouvancy analizira tri najvažnije stvari za uspješnu poduku: autoritet predavača, dobro ponašanje i pozornost učenika, te najčešće predavačke pogreške. Primjećuje da se autoritet ne postiže samo titulom, nego je nužno da iza nje stoje odgovarajuće sposobnosti i znanja. Savjetuje kako kažnjavati: ponekad je to bolje napraviti u četiri oka, a svakako bez ljutnje i drugih neprimjerenih osjećaja. Umjesto prijetnji kaznom, starije učenike treba motivirati isticanjem koristi i ljepote književnosti. Pozornost treba biti usmjerena na gradivo, pa de Jouvancy izričito zabranjuje usputne šale ili gromoglasan smijeh. Uz ove i niz drugih savjeta, de Jouvancy navodi i niz djela koja mogu pomoći, npr. Plutarhov spis *O odgoju djece*. Posljednji dio rasprave posvećen je najčešćim greškama predavača, a to su nemar, osobni interesi koji nisu vezani uz nastavno gradivo, prevelika bliskost s učenicima, nedosljednost u odnosu s njima i zamor materijala. Najviše mjesta posvećeno je posljednjoj. De Jouvancy navodi faktore koji dovode do zamora: dugogodišnja nastavnička praksa, starost, konfliktne ličnosti, uvjerenje da je trud

uzaludan te naposljetku zdravstveni problemi. Da bi to izbjegao, predavač mora uvijek imati pred očima svoju dužnost prema učenicima te dostojanstvo i važnost svog rada (na ovom mjestu de Jouvancy citira izreku isusovca Juana de Bonifacija, „Obrazovanje mladih je obnavljanje svijeta”). Prema de Jouvancyju, svi moramo u životu podnijeti određene teškoće, ali trebamo imati na umu da je nagrada vječnost. Uz ovu kršćansku misao, dodaje u nešto pragmatičnijem tonu da se predavači koji nisu zadovoljni rezultatima učenika trebaju zapitati kakvi bi tek bili rezultati da ih uopće nisu podučavali, te zaključuje da predavači ne trebaju očekivati nagradu za rezultate svojih učenika, nego za vlastiti uloženi trud.

Iako na prvi pogled priručnik za vjerske škole s kraja 17. st. može djelovati zastarjelo, već je u uvodnom odlomku ovog teksta navedeno nekoliko problema s kojima se pokušao suočiti de Jouvancy, a koji nisu nepoznati današnjim nastavnicima i pedagogima. Vjerojatno je najmanji od tih problema doličnost tekstova. Iako današnji kriteriji po tom pitanju nisu toliko strogi, ipak ponekad moramo razmisliti kako prilagoditi odabir tekstova dobi učenika, pa čak i studenata, te prikladno kontekstualizirati „škakljiva” djela, npr. Sapfine pjesme, neka Lukijanova djela ili odlomke iz Homera i Aristofana. De Jouvancy također nudi konkretne savjete, a mnoge njegove preporuke mogu se primijeniti i danas. Možda povremeno treba potaknuti učenike na razmišljanje dobrim rebusom, a sad kad smo već u trećem semestru *online* ili hibridne nastave, de Jouvancyjevi savjeti kako motivirati učenike ne mogu biti naodmet. Naposljetku, proučavanjem uzornih tekstova i sami se učimo bolje izražavati, te bi naglašavanje tog aspekta moglo pomoći učenicima i studentima da uvide tu dodatnu korist učenja klasičnih jezika. Dodajmo još da bi de Jouvancyjev priručnik mogao biti izvor za nova istraživanja, ne samo isusovačke pedagogije, već i recepcije grčkih i rimskih autora u ranom novom vijeku te povijesti metodike klasičnih jezika.

*Petra Matović*